

NEW YORK TIMES BESTSELLER

„Egyszerre kemény, csípős, szomorú
és gyakran mulatságos, igaz történet.

Végtelenül élvezetes olvasmány.”

Anthony Doerr, bestseller szerző

SUTTON

*fine
selection*

J. R. MOEHRINGER

J. R. MOEHRINGER

SUTTON

Első kiadás

Könyvmolyképző Kiadó, Szeged, 2013

*Roger és Sloan Barnettnek,
szeretettel és hálával*

A szerző megjegyzése

Miután élete felét börtönben töltötte – hol kint, hol bent –, Willie Suttont 1969 szeptestéjén végleg szabadlábra helyezték. Hirtelen szabadulása az Attica Büntetés-végrehajtási Intézetből médiaőrületet váltott ki. Újságok, folyóiratok, tévéállomások, kibeszélőshow-k – mindenki interjút akart az amerikai történelem legmegfoghatatlanabb és legsikeresebb bankrablójával.

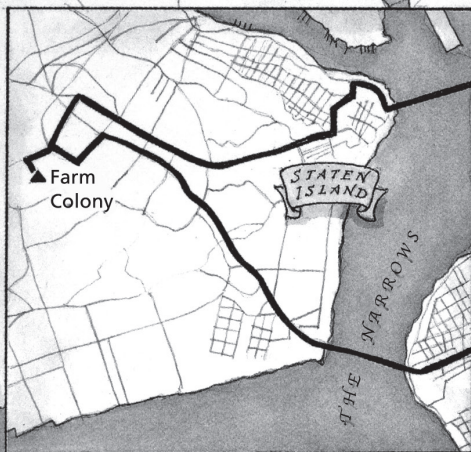
Sutton csak egyszer szerepelt a médiában. A szabadulását követő egész napot egy újság riporterével és fényképészével töltötte, körbekocsikáztak New Yorkban, végiglátogatták leghíresebb bankrablásainak a helyszíneit, és a többi helyet, amik fontos szerepet játszottak életében.

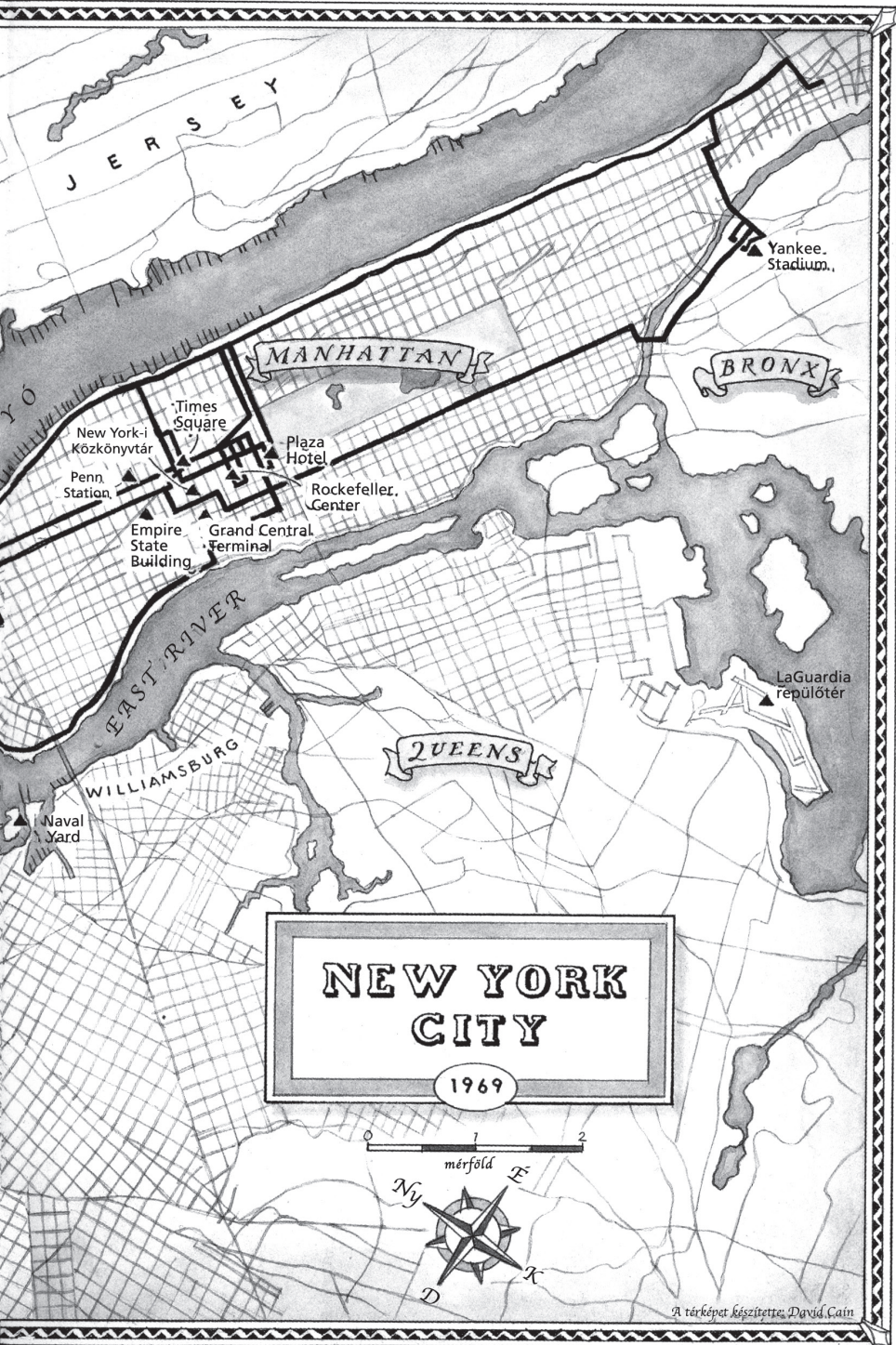
Az ennek köszönhetően létrejött cikk azonban furcsa módon felületes volt, több hibával – vagy hazugsággal – és kevés igazi leleplezéssel.

Sajnos Sutton, a riporter és a fényképész is távozott már közülünk, vagyis, ami azon a karácsonyon közöttük történt, és ami Suttonnal az azt megelőző hatvannyolc évben megesett, találgatás tárgya.

Ez a könyv az én találgatásom.

De a vágyam is.

NEW YORK CITY

1969

0 1 2
mérföld

A térképet készítette: David Cain

De ha mondom harmadszor,
Amit mondok, háromszor is igaz!

Lewis Carroll: Snárk-vadászat
(Fordította: Jónai Zs. Balázs)

ELSŐ RÉSZ

Kezdetben tehát az egész világ Amerika volt...
mert sehol sem ismerték a pénzt.

*John Locke: Második értekezés a kormányzatról
(Fordította: Endreffy Zoltán)*

EGY

ÉPPEN ÍR, AMIKOR ÉRTE JÖNNEK.

Fém íróasztala mellett ül, sárga bírósági jegyzettömbjére hajol, magában beszél, és a nőhöz – a nőhöz, mint mindig. Így nem is veszi észre, hogy az ajtajában állnak, csak amikor végighúzzák botjukat a rácson.

Felnéz, helyretolja a nagy, kopott, celluxszal többszörösen foldozott nyergű szemüvegét. Két ór áll egymás mellett, a bal oldali kövér, puhány, sápadt, mintha Crisco-féle háztartási zsiradékból lenne; a jobb oldali magas, szikár, jobb orcáján érme nagyságú anyajeggyel.

Bal ór megigazítja az övét.

– Talpra, Sutton! Az adminisztrátor látni akarja.

Sutton feláll.

Jobb ór rámutat a botjával.

– Mi a...? Maga sír, Sutton?

– Nem, uram.

– Ne hazudjon nekem, Sutton! Látom, hogy sírt.

Sutton megérinti az arcát. Az ujjá nedves lesz.

– Nem tudtam, hogy sírok, uram.

Jobb ór a jegyzettömbre int a botjával.

– Az mi?

– Semmi, uram.

– Azt kérdezte, mi az – mondja Bal őr.

Sutton érzi, ahogy megroggyan a beteg lába. A fogát csikorgatja fájdalmában.

– A regényem, uram.

Körbenéznak könyvekkel teli cellájában. Követi a tekintetüket. Sohasem jó, ha az őrök körbenéznek az ember cellájában. Mindig találnak valamit, ha úgy hozza a kedvük. Rámerednek a könyvekre a padló mentén, a könyvekre a fém íróasztal mellett, a könyvekre a hideg vizes kézmosó mellett. Suttoné az egyetlen cella az Atticában, amely tele van Dante-, Platón-, Shakespeare- és Freud-kötetekkel. Nem, a Freudjait elkobozták. A raboknak nem lehetnek lélektankönyveik. Az igazgató szerint hipnotizálhatnák egymást.

Jobb őr vicsorog. Megböki Bal őrt – na, most figyelj!

– Regény, he? Miről?

– Csak... tudja... az életről, uram.

– Mi a fenét tudna egy öreg sittes az életről?

Sutton vállat von.

– Igaz, uram. De, mit tudhat róla bárki is?

HÍRE KEL. DÉLRE TUCATNYI ÚJSÁGÍRÓ ÉRKEZIK, a bejáratnál tolonganak, a lábukkal topognak, kezükbe fújnak. Egyikük megjegyzi, hogy most hallotta, jön a hó. Sok hó. Jó húsz centi legalább.

Mindannyian felmordulnak.

– Túl hideg van, hogy havazzon – mondja a legöregebbik, egy vén hírügynökségi csataló, nadrágtartóval és fekete ortopéd cipőben. A Scopes-per óta a UPI-nál van. Nagyot köp a fagyott földre, és

felmered a felhőkre, aztán a fő őrtoronyra, ami úgy néz ki, mint Csipkerózsika kastélya Disneylandben.

– Túl hideg van, hogy *idekint* ácsorogjunk – mondja a *New York Post* riportere. Dörmög valami lekicsinylőt a börtönigazgatóról, aki háromszor utasította el, hogy beengedje a médiát a börtönbe. A riporterek most akár forró kávét is ihatnának. Használhatnák a telefonokat, az utolsó pillanatban tervezhetnének még valamit karácsonyra. Ehelyett az igazgató be akar valamit bizonyítani. Miért, kérdezik mindannyian, miért?

– Mert az igazgató egy seggfej – mondja a *Time* riportere. – Azért. A *Look* riportere három centit mutat hüvelyk- és mutatóujjával.

– Adj ennyi hatalmat egy bürokrata kezébe – magyaráz –, és figyeld, mi történik! Kapaszkodj!

– Nem csak a bürokraták ilyenek – teszi hozzá a *New York Times* riportere. – Minden főnök fasisztává válik végül. Ilyen az emberi természet.

A riporterek rémtörténeteket mesélnek a főnökeikről, a szerkesztőikről, a nyomorult tőkfejekről, akik rájuk osztották ezt az istenverte megbízást. Van egy vadonatúj újságírói szakkifejezés, idén született az Ázsiában zajló háború kapcsán. Gyakran alkalmazzák az ilyesfajta megbízásokra, ahol az ember csak vár a csürhével, általában a szabad ég alatt, az elemeknek kitéve, jól tudva, hogy semmi jó nem fog kisülni az egészből, vagy legalábbis semmi olyan, amihez ne jutna hozzá a csürhe többi része is. Ez a kifejezés a *snafu*. Minden riporter kerül néha snafuba, ez része a munkának, no, de snafu szenteste? Az Attica Büntetés-végrehajtási Intézet mellett?

– Ez nem fasza – mondja a *Village Voice* riportere. – Egyáltalán nem fasza.

Az újságírók különös ellenszenvet éreznek minden főnökök főnöke, Nelson Rockefeller kormányzó iránt. A Buddy Holly-féle szemüvegével, idült döntésképtelenségével.

– Hamlet kormányzó – mondja a UPI riportere, miközben rávicsorog a falakra. – Most akkor megteszi vagy nem teszi?

Csipkerózsika kastélya felé üvölt:

– Szarjál, Nelson, vagy szállj le a biliről! Üríts, vagy mondj le!

A riporterek bólogatnak, morognak, bólogatnak. Éppúgy, mint a rabok a tízméteres fal túloldalán, ők is nyugtalanok. A rabok ki, az újságírók be akarnak jutni, és ugyanazt az embert hibáztatják. Átfagyva, fáradtan, dühösen, a társadalom kivetettjei, mind a lázadás szélén állnak. És nem veszik észre a gyönyörű holdat, ahogy lassan a börtön fölé emelkedik.

Telihold van.

AZ ŐRÖK KIVEZETIK SUTTONT A D TÖMBBELI CELLÁJÁBÓL, KERESZTÜL egy eltorlaszolt ajtón, le egy alagútba, majd az Attica központi ellenőrző pontjába – rabnyelven Times Square –, ahonnan minden cellatömb és iroda nyílik. A Times Square-ről az örök leviszik Suttont a helyettes börtönigazgató irodájához. Ebben a hónapban másodjára akarja látni a helyettes. Múlt héten megtudta tőle, hogy kegyelmi kérvényét elutasították – szörnyű csapás. Sutton és az ügyvédek annyira bizakodtak. Híres bírók támogatását nyerték meg, kiskapukat találtak az elítélő határozatokban, leveleket gyűjtöttek be orvosoktól, akik kezekedtek arról, hogy Sutton a halál szélén áll. Ám a háromtagú kegyelmi bizottság egyszerűen nemet mondott.

A helyettes az asztalánál ül. Fel sem néz.

– Jó napot, Willie!

- Jó napot, uram!
- Úgy tűnik, rajtra készen állunk.
- Uram?

A helyettes az asztalán szétterített papírokra legyint.

- Ezek a szabadulópapírai. Kiengedik.

Sutton pislog, a lábát masszírozza.

- Ki... *engednek*? Kicsoda, uram?

A helyettes felnéz, sóhajt.

– Az állami büntetés-végrehajtás vezetője. Vagy Rockefeller. Vagy mindketten. Albanyben még nem döntötték el, hogyan tálalják. Mivel a kormányzó egykor bankár volt, nemigen akarja a nevét adni hozzá. A büntetés-végrehajtás vezetője pedig nem akarja felülbírálni a kegyelmi bizottságot. Mindegy, úgy tűnik, léphet.

- Léphetek, uram? Miért, uram?

- Tudja a fasz! De szarok is rá.

- Mikor, uram?

– Ma este. Majd amikor a telefon elhallgat, és az újságírók nem gyötörnek, hogy csináljak a börtönömből játszószobát nekik. Ha végre ki tudom tölteni ezeket az istenverte űrlapokat.

Sutton a helyettesre mered. Aztán az örökre. Viccelnének? Komolynak tűnnek.

A helyettes visszatér a papíraihoz.

- Minden jót, Willie!

Az örök lekísérik Suttont a börtönszabóhoz. Mindenki, akit New York állam börtöneiből kiengednek, szabadulóöltönyt kap, ez legalább egy évszázados hagyomány. Amikor Sutton méreteit legutóbb vették fel szabadulóöltönyhöz, Calvin Coolidge volt az elnök.

Sutton a szabó háromrészes tükre előtt áll. Rémisztő. Nem sok tükör előtt állt az utóbbi években, és nem hisz a szemének. Kerek

arca, hátrasímított, ősz haja, gyűlölt orra – túl nagy, túl széles, eltérő méretű orrlyukakkal –, és ugyanaz a nagy piros dudor a szemhéján, amit az összes rendőrségi jelentés és FBI-röplap majdnem az első világháború vége óta emleget. De ez nem ő – nem lehet ő. Sutton mindig büszke volt fesztelenül fölényes kisugárzására, még bilincsben is. Mindig sikerült jól öltözöttnek, kifinomultnak látszania, még rabruhában is. Most, hatvannyolc évesen, azt kell látnia a tükörben, hogy elmúlt minden fölényesség, jólöltözöttség, kifinomultság. Táska szemű pálcikaember lett. Mint Félix, a macska. Még a ceruzavékony bajusz is, egykori büszkesége, a rajzfilmmacska bajuszára emlékeztet.

A szabó Sutton mellett áll, zöld mérőszalagot visel a nyaka körül. Öreg olasz Bronxból, elől két, gyűszű nagyságú foggal, és miközben beszél, egy maréknyi gombot és érmét rázogató zsebében.

– Szóval, kiengednek, Willie.

– Úgy néz ki.

– Mennyit voltál idebent?

– Tizenhét évet.

– Mióta nem varrattál magadnak új öltönyt?

– Ó, húsz éve. A régi időkben, mikor jól el voltam eresztve, minden öltönyömet méretre varrattam. A selyemingekeket is. A D’Andrea fivéréknél.

Még emlékszik a címre: Fifth Avenue 587. És a telefonszámra is. Murray Hill 5-5332.

– Hát, persze – mondja a szabó. – D’Andreáék, ők aztán gyönyörűen dolgoztak. Még mindig van egy szmokingom tőlük. Lép fel ide!

Sutton fellép, morog.

– Öltöny? – mondja. – Jézusom, azt hittem, legközelebb már halotti lepelhez veszik fel a méreteimet.

– Én nem csinállok lepleket – mondja a szabó. – Akkor senki sem látná a munkámat.

Sutton összehúzott szemöldökkel néz a három visszatükröződő szabóra.

– Nem elég szépen dolgozni? Látniuk is kell az embereknek?

A szabó végighúzza mérőszalagját Sutton válla mentén, majd a karjai mellett.

– Mutass nekem egy művészt – mondja –, aki nem vágyik dicséretre! Sutton bólint.

– Én is így éreztem a bankos munkáim kapcsán.

A szabó ránéz a visszatükröződő Suttonok triptichonjára, és int a középsőnek. Kihúzza a mérőszalagot Sutton beteg lába mentén.

– Belső varrás hetvenhat – jelenti. – A zakó csak kilencvenhat.

– Ötten több volt, mikor bekerültem a dutyiba. Perelnem kellene.

A szabó halkán felnevet, köhög.

– Milyen színűt szeretnél, Willie?

– Mindegy, csak ne szürkét!

– Akkor legyen fekete. Örülök, hogy kiengednek, Willie. Vezetél a vétkeidért.

– Bocsásd meg a mi vétkeinket – mormolja Willie –, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek!

A szabó keresztet vet.

– Ez a regényéből van? – kérdezi Jobb őr.

Sutton és a szabó egymásra néz.

A szabó pisztolyt formáz a kezéből, és Suttonra fogja.

– Boldog karácsonyt, Willie!

– Neked is, barátom!

Sutton pisztolyt formáz kezéből, a szabóra fogja, és felhúzza a kakast. Bumm.

A RIPTEREK SZEXRŐL, PÉNZRŐL ÉS A FRISS HÍREKRŐL BESZÉLGETNEK. Altamont, az örült koncert, ahol az a négy bedrogozott hippi meghalt, kinek a hibája? Mick Jaggeré? A Hells Angelsé? Aztán sikeresebb kollégáikról pletykálnak, Norman Mailerrel kezdve. Mailer nemcsak New York polgármesteri címére pályázik, de épp most kapott egymillió dollárt is, hogy könyvet írjon a holdra szállásról. Mailer, ez a fickó a történelmet fikcióként, a fikciót történelemként jeleníti meg, és mindig beleírja saját magát is. A saját szabályai szerint játszik, míg szabálytisztelő kollégáit az Atticához küldik, hogy lefagyjanak a tojásaik. Kurva Mailer, ebben mindenki egyetért.

És kurva Hold.

A kezükbe lehelnek, felhajtják a gallérjukat, fogadásokat kötnek, hogy leleplezik-e valaha nyilvánosan a transzvesztita börtönigazgatót. Arra is fogadnak, mi lesz előbb: Sutton lép vagy Sutton kimúlik. A *New York Post* riportere állítólag úgy hallotta, hogy Sutton nemcsak kopogtat a halál ajtaján, hanem egyenesen csenget, és a lábtörlőn toporog. A *Newsday* riportere szerint az ütőér Sutton lábában helyrehozhatatlanul eldugult, az orvos mondta, aki rakettbált játszik a riporter sógorával. A *Look* riportere azt mondja, egy bronxi rendőr haverjától hallotta, hogy Sutton még mindig rejteget szajrét szerte a városban. A börtönhivatalnokok szabadlábba helyezik, aztán a zsaruk követik a pénzhez.

– Így is meg lehet oldani a költségvetési krízist – mondja az alabamiai *Times Union* riportere.

A riporterek megosztják egymással azt, amit Suttonról tudnak, tényeket és történeteket keringetnek, mint valami hideg élelmet, amivel át kell vészelnüök az éjszakát. Amit nem olvastak, vagy nem a tévében láttak, azt a szüleiktől, nagyszüleiktől és dédszüleiktől hallották. Sutton a történelem első többnemzedékes bankrablója,

az első, aki hosszú karriert épített magának – négy évtizeden átívelt. Fénykorában Sutton volt az amerikai bűnözés arca, a maroknyi ember egyike, akinek sikerült közellenségből népi hőssé válnia. Okosabb Machine Gun Kellynél, eszesebb Pretty Boy Floydnál, szimpatikusabb Legs Diamondnál, békeszeretőbb Dutch Schultznál, romantikusabb Bonnie-nál és Clyde-nál. Sutton a bankrablásban magas művészetet látott, és a művészek célratörő buzgalmával fogott mindig hozzá. Hitt az előtanulmányokban, tervezésben, kemény munkában. Ugyanakkor kreatív is volt, kezdeményező; és akárcsak a legnagyobb művészek, konok túlélőnek bizonyult. Három fegyházból szökött meg, évekig sikeresen kerülte a zsarukat és az FBI-ügynököket. Olyan volt, mint Henry Ford vagy John Dillinger – egy-egy löket Houdinivel, Picassóval és Raszputyinnal megspékelve. A riporterek mindent tudnak Sutton finom ruháiról, hamiskás mosolyáról, az ördögi csillogásról világoskék szemében, ami olyan kék, hogy az FBI egyik röplapjában azúrnak írták. Ritka, hogy egy bankrabló ilyen lírai megnyilvánulásra késztesse az FBI-t.

A riporterek nem tudják, de a legtöbb amerikaihoz hasonlóan mindig is szerették volna tudni, hogy az erőszakmentességéért ünnevelt Suttonnak volt-e köze Arnold Schuster brutális meggyilkolásához. Schuster, a parti őrség kölyökarcú, huszonnégy éves, baseballimádó brooklyni veteránja egyik délután rossz metróra szállt, és Suttonnal, Amerika első számú közellenségével találta magát szembe. Három héttel később Schuster halott volt, halálának megoldatlan körülményei New York városának egyik leglenyűgözőbb, függőben lévő aktáját teszik ki. A Sutton-legendának mindenképp ez a legérdekesebb része.

AZ ŐRÖK VISSZAVEZETIK SUTTONT AZ ADMINISZTRÁTORHOZ. Egy írnok két csekket állít ki neki. Egyet 146 dollárról: a tizenhét évi, különféle börtönmunkáért kapott keresete. A másikat 40 dollárról: egy buszjegy ára Manhattanbe. Sutton elveszi a csekkeket – ez most tényleg megtörténik! A szíve kalimpálni kezd. A lába is remeg. Duetteznek, mint egy olasz opera férfi és női hőse.

Az örök a cellájához kísérik. Tizenöt perce van, mondják, és kap tőlük egy bevásárlószatyrot.

A cella közepén áll. Ez volt a háromszor kétméteres otthona az elmúlt tizenhét évben. Igaz lehet, hogy ma nem itt alszik? Hogy puha ágyban, tiszta lepedőn, igazi párnára hajtja a fejét, és nem fognak alatta és felette tébolyodott lelkek üvöltözni és átkozódni rehetetlenségükben és dühükben? Emberek a ketrecben, ehhez a hanghoz semmi sem fogható. Leteszi a bevásárlószatyrot az asztalra, és óvatosan megfogja regénye kéziratát. Aztán a spirálfüzeteket, az írótanfolyamairól. Majd Dantét, Shakespeare-t, Platónt. Kerouacot. *A börtön az a hely, ahol az élethez való jogot ígéred magadnak.* Ez az idézet sok hosszú éjszakán mentette meg Suttont. Aztán az idézetgyűjteményt, benne a legnevezetesebb mondattal, amit Amerika leghíresebb bankrablója, Willie Sutton, alias Dörzsölt Willie, alias Willie, a Színész mondott valaha.

Óvatosan, gyengéden megfogja Ezra Poundját. *Most kiválsz a tömeg kavalkádjából.* Majd Tennysonját. *Gyere a kertbe, Maud, egyedül várok a kapunál.* Suttogva mondja ezeket a sorokat. Szei megnedvesednek. Mindig így van. Végül felemeli a sárga bírósági jegyzetömbjét, amire akkor írt, amikor az örök érte jöttek. Nem a regényét, amin mostanában dolgozott, hanem a búcsúlevelét. Egy órával a bizottság elutasító határozata után kezdte fogalmazni. Gyakran van ez így, gondolja. A halál az ajtódnál áll,

megigazítja a nadrágját, rád mutat a botjával, aztán átadja a kegyelmi határozatodat.

Amikor összepakolta a celláját, a helyettes engedélyez neki néhány telefont. Elsőként az ügyvédjét, Katherine-t hívja fel.

– Sikerült, Willie. Sikerült!

– De, hogy sikerült, Katherine?

– Belefáradtak abba, hogy harcoljanak velünk. Karácsony van, Willie, és egyszerűen belefáradtak. Egyszerűbb feladni.

– Tudom, hogy éreztek, Katherine.

– És az újságok is segítették, Willie. Az újságok a te oldaladon álltak.

Épp ezért Katherine üzletet kötött az egyik legnagyobb újsággal. Megemlíti ugyan, melyikkel, de Sutton elméje ide-oda cikázik: nem jegyzi meg a nevet. Az újság a magánrepülőgépén Manhattanbe repíti majd Suttont, elhelyezi szállodában, és cserébe övék az exkluzív sztori.

– Sajnos – fűzi hozzá Katherine –, ez azt jelenti, hogy a családod helyett egy riporterral kell töltened karácsony első napját. Rendben lesz?

Sutton a családjára gondol. Évek óta nem beszélt velük. A riporterekre gondol, velük pedig még sohasem beszélt. Nem állhatja a riportereket. De nem ez a megfelelő időpont, hogy ellenkezzen.

– Igen, Katherine.

– Na, most, ismersz valakit, aki felvenne a börtönnél, és elvinne a repülőtérré?

– Találok majd valakit.

Leteszi a kagylót, és Donaldot hívja, aki a tizedik csengetésre veszi fel.

– Donald? Itt Willie.

- Ki?
 - Willie. Mit csinálsz?
 - Ó! Szevasz! Sörözök, készülök megnézni *A repülő apácát*.
 - Ide figyelj! Úgy néz ki, ma este kiengednek.
 - Ők engednek ki? Vagy *te* engeded ki magad?
 - Hivatalosan, Donald. Kinyitják előttem az ajtót.
 - Befagy a pokol?
 - Nem tudom. De az ördög mindenképp pulóvert hord. Fel tudsz venni a bejáratnál?
 - Ott a Csipkerózsikánál?
 - Aha.
 - Persze.
- Sutton megkérdezi Donaldot, tud-e neki hozni egy pár dolgot.
- Bármit – mondja Donald. – Csak mondd!

A BUFFALÓI TÉVÉS FURGON A KAPUHOZ HAJT. KIUGRIK EGY TÉVÉ-
RIPORTER, a mikrofonjával bajlódik. Kétszáz dolláros öltöny, teve-
szőr kabát, szürke bőrkesztyű, ezüst mandzsettagomb. Az újságírók
könyökükkel böködik egymást.

– Vau... mandzsettagomb... Rajtad?

A tévériporter odasétál az újságírókhoz, és mindenkinek boldog
karácsonyt kíván.

– Magának is – mormogják. Aztán csend.

– Csendes éj – mondja a tévériporter.

Senki sem nevet.

A *Newsweek* riportere megkérdezi tévés kollégáját, olvasta-e Pete
Hamillt a ma reggeli *Post*ban. Hamill ékesszóló védőbeszéde Sut-
tonért, érvelése a szabadon engedéséért, mindez levél formában a

kormányzóhoz címezve, lehet, emiatt vannak most mindannyian itt. *Ha Willie Sutton a General Electric felügyelőbizottsági tagja vagy vízügyi biztos lett volna korábban, és nem egy ír kovács fia, már kint lenne.*

A tévériporter megmerevedik. Tudja, hogy a sajtós kollégák úgy vélik, ő nem olvas – nem tud olvasni.

– Igen – mondja –, szerintem Hamill fején találta a szöget. Külö-
nösen azzal, amit a bankokról írt. Vannak köztünk, akik a jelzá-
logkamatozatok nézve úgy vélik, a bankok bántak el ilyen csúnyán
velünk. Annál a résznél pedig, ami Sutton és elveszett szerelme egy-
másra találásáról szól, elszorult a torkom. *Ülhessen Willie Sutton újra
szabadon a Prospect Parkban, vagy mehesse el a Nathan'sbe hot dogot
enni, vagy hívhasson meg itálra egy vénlányt.*

Ez vitát indít. Tényleg megérdemli Sutton, hogy kiszabaduljon?
A *Newsday* riportere szerint gyilkos – mi ez a mérhetetlen hódolat?

– Mert Brooklyn egyes részein istennek tekintik – mondja a *Post*
riportere. – Csak rá kell nézni erre a tömegre.

Több mint két tucat riporter és vagy két tucat civil van most itt:
krimikedvelők, a rendőrségi adóvevők lehallgatói, kíváncsiskodók.
Csodabogarak. Hullarablók.

– De újra kérдем – így a *Newsday* riportere –, miért?

– Mert Sutton *bankokat* rabolt – magyaráz a tévériporter –, és ki a
franc tudna egyetlen jó szót mondani a *bankokról*? Nemcsak hogy ki
kellene engedniük, hanem odaadhatnák neki a város kulcsait.

– Én csak azt nem értem – szólal meg a *Look* riportere –, hogy
miért enged ki Rockefeller, a volt bankár, egy bankrablót.

– Rockefellernek szüksége van az írek szavazataira – fejtegeti a
Times Union riportere. – New Yorkban nem választják újra az embert
az ő szavazataik nélkül, Sutton pedig olyan, mint Jimmy Walker és
Michael Collins, meg pár Kennedy összefőzve egy ír raguban.

– Egy kibaszott gyilkos – mondja a *Newsday* riportere, aki igen-csak ittas lehet.

A tévériporter gúnyos. Hóna alatt van a múlt heti *Life* magazin, a címlapon Charles Mansonnal. Feltartja a magazint: Manson bámul róla meredten rájuk.

– Ehhez a faszihoz képest – jelenti ki a tévériporter –, meg a Hells Angelshöz, meg azokhoz a katonákhoz képest, akik My Lainál lemészárolták azt a rengeteg ártatlan embert, Willie Sutton cicamica.

– Ja – mondja a *Newsday* riportere. – Igazi pacifista. A gengszterek Gandhija.

– Ott volt az a rengeteg bank – folytatja a tévériporter –, a börtönök, és ez a fickó egyetlenegyszer sem lőtt. A légynek sem ártott.

A *Newsday* újságírója a tévériporterre tromfol.

– És mi van Arnold Schusterrel? – mondja.

– Ugyan már! – mondja a tévériporter. – Suttonnak nem volt köze Schusterhez.

– Ezt ki mondja?

– Én.

– És, ki a fasz vagy te?

– Megmondom neked, ki nem vagyok. Nem vagyok kiégett zsoldos.

A *Times* riportere közéjük ugrik.

– Nem ronthattok ököllet egymásnak amiatt, hogy ki erőszakmentes és ki nem, pont szenteste!

– Miért nem?

– Mert akkor írnom kell rólatok.

A beszélgetés megint a börtönigazgatóra terelődik. Nem veszi észre, hogy majdnem mínusz húsz fok van? Jaj, dehogynem! Imádja ezt. Az erejét fitogtatja. Manapság mindenki ezt teszi. Mailer, Nixon,

Manson, a csillagjegyes gyilkos, a zsaruk. 1969 van, ember! Az erőfitogtatás éve. A börtönigazgató valószínűleg épp őket nézi zárt láncú tévérendszerén, brandyt szopogat, és a seggét veri a földhöz a röhögéstől. Nem elég, hogy részt kell venniük ebben a hatalmas snafuban, de még a bolondját is járhatja velük valami klozetfasiszta, macsó faszfej?

– Beülhettek a furgonomba – mondja a tévériporter. – Meleg van. És van tévénk. *A repülő apáca* megy.

Morgások.

SUTTON A PRICCSÉN FEKSZIK, VÁR. HÉT ÓRAKOR JOBB ŐR megjelenik az ajtónál.

– Bocsi, Sutton! Mégsem úgy lesz az.

– Uram?

Bal őr megjelenik Jobb őr mögött.

– Új parancs jött a helyettestől, nem megy.

– Nem megyek? Miért?

– Miért, *kicsoda*?

– Miért, *uram*?

Jobb őr vállat von.

– Valami céció Rockefeller és a kegyelmi bizottság között. Nem tudnak megállapodni, kié legyen a felelősség, vagy hogyan szövegezzék meg a sajtónyilatkozatot.

– Tehát nem...?

– Nem.

Sutton a falakra néz. A rácsokra. Az öklére. A lila, ömlenyese, kígyózó erekre. Meg kellett volna tennie, amikor lehetősége volt rá.

Jobb őrből kitör a nevetés. Balból is.

– Csak viccelünk, Sutton. Talpra!

Kinyitják az ajtót, levezetik a szabóhoz. Leveti szürke rabruháját, vadonatúj, keményített fehér inget vesz fel, új kék nyakkendőt, új fekete öltönyt, elöl dupla gombolással. Felhúzza az új fekete zoknit, az új, hegyes orrú, fekete cipőt. A tükörhöz fordul. Na, *most* végre látja a régi fényét.

Ránéz a szabóra.

– Hogy nézek ki?

A szabó megrázogatja az érméit és a gombjait, majd felfelé mutat hüvelykujjával.

Sutton az örökhöz fordul. Semmi.

Jobb őr egymaga vezeti keresztül Suttont a Times Square-en, el az iroda mellett, majd a főbejárat felé. Istenem, milyen hideg van. Sutton szorongatja a bevásárlószatyrárt, benne a holmijával, és rá se ránt a lábában görcsölő, égő, perzselő fájdalomra. Műanyag cső tartja nyitva az artériát, és érzi, hogy nemsoká elolvad, mint egy papír szívószál.

– Műteni kell – mondta az orvos két évvel ezelőtt, miután beültette a csövet.

– Ha kivárok a műtéttel, elveszítem a lábam, doktor úr?

– Nem, Willie, nem a lábát veszíti el... Meghal.

De Sutton kivárt. Nem akarta, hogy valami börtönorvos nyissa fel. Börtönorvosra még egy számla megnyitását sem bízta volna. Most úgy tűnik, jól döntött. Talán igazi kórházban műthetik meg, a regényéből befolyt összegből fizetheti a műtétet. Feltéve, ha valaki kiadja. Feltéve, hogy van még idő. Feltéve, hogy túléli ezt az éjszakát, ezt a pillanatot. Hogy megéli a holnapot.

Jobb őr a fémdetektort megkerülve vezeti Suttont, el a regisztrációs asztal mellett, a fekete fémajtó elé. Kinyitja. Sutton előrelép. Visszanéz Jobb őrre, aki ócsárolta és ütötte-verte az elmúlt tizenhét évben. Ellenőrizte a leveleit, elkobozta a könyveit, megtagadta tőle a

szappant, a tollakat, a vécépapírt; arcul ütötte, ha egy mondata nem urammal zárult. Jobb őt ütésre vár – ez az a pillanat, amikor a rabok megszabadulnak attól, ami nyomasztja őket. De Sutton csak mosolyog, mintha éppen virág módjára nyílna ki benne valami.

– Boldog karácsonyt, kölyök!

Jobb őt felkapja a fejét. Vár egy pillanatot. Kettőt.

– Igen... Boldog karácsonyt, Willie. Sok szerencsét!

Nemsokára nyolc óra.

Jobb őt kitarja az ajtót – és Willie Sutton kilép.

A *LIFE* FÉNYKÉPÉSZE FELKIÁLT:

– Itt van!

Három tucat riporter sereglik össze. A csodabogarak és hullarablók tolakodnak. Tévékamerák közelítenek Sutton arcára. Fények, élesebbek, mint a börtön reflektorai, csapnak azúrkék szemébe.

– Milyen érzés szabadnak lenni, Willie?

– Fogsz még valaha bankot rabolni, Willie?

– Mi mondanivalód van Arnold Schuster családjának?

Sutton a teliholdra mutat.

– Nézzék! – mondja.

Három tucat riporter, két tucat civil és egy megveszekedett bűnöző tekint az éjszakai égboltra. Sutton tizenhét év óta először látja szemtől szembe a holdat. Eláll a lélegzete.

– Nézzék! – mondja megint. Úgy érti, *nézzék* ezt a gyönyörű, tiszta éjszakát, amivel Isten várja Willie-t.

A riporterbanda mögött Sutton most észreveszi a sütőtökszín hajú, makacsnarancssárga szeplős férfit, aki az 1967-es vörös Pontiac GTO-ra támaszkodik. Sutton integet, Donald hozzáíet. Kezet ráznak.

Donald több riportert félretol, odavezeti Sutton a kocsihoz. Amikor utasa elhelyezkedik az anyósülésen, becsapja az ajtót, és félretol még egy riportert, csak úgy, szórakozásból. Körbeszalad az autó körül, a kormány mögé ugrik, és a gázpedálra tapos. Már el is száguldottak, saras, szózott havat csapva a *Newsday* riporterére, aki a ruháira néz, aztán a kollégáira.

– Megmondtam, gyilkos.

SUTTON NEM BESZÉL. DONALD HAGYJA HALLGATNI, ISMERŐS NEKI AZ ÁLLAPOT. Ő kilenc hónapja szabadult az Atticából. Mindketten a jeges útra és a fagyott erdőre merednek, Sutton igyekszik rendbe szedni gondolatait. Néhány kilométer után megkérdezi, sikerült-e Donaldnak elintéznie, amit telefonon kért tőle.

– Igen, Willie.

– Életben van?

– Nem tudom. Csak a legutóbbi ismert címét derítettem ki.

Donald fehér borítékot ad át neki. Sutton úgy tartja, mint egy kelyhet. Gondolatai felgyorsulnak. Vissza Brooklynba. Vissza Coney Islandre. Vissza 1919-be. Most még nem, most még nem, mondogatja magában. Bezárja az elméjét, ebbe igazán beletanult az évek során. Túlságosan is jól, ha hihet a börtönpszichológusnak.

A borítékot új öltönye mellényzsebébe csúsztatja. Húsz éve nem volt mellényzsebe. Mindig ez volt a kedvenc zsebe, itt tartotta a jó dolgokat. Eljegyzési gyűrűt, zománcozott cigarettaskatulyát, börtarcákát az Abercrombie-ből. Fegyvereket.

Donald megkérdezi, ki ez a hölgy, és miért kell a címe Suttonnak.

– Nem lenne helyes elmondanom neked, Donald.

– Nincsenek köztünk titkok, Willie.

– Csak titkok vannak köztünk, Donald.

– Igaz, Willie.

Sutton Donaldra tekint, és eszébe jut, miért került sikkra. Egy hónappal azután, hogy elvesztette az állását a halászhajón, és két héttel azután, hogy elhagyta a felesége, azt mondta valaki Donaldra egy bárban, hogy nyomorultul néz ki. Donald úgy értette, a másik sértetgetni akarja, behúzott neki egyet, mire az elkövette a hibát, hogy visszaütött. Donald, a volt egyetemi birkózó, fojtóölelésbe szorította a férfit, és eltörte a nyakát.

Sutton bekapcsolja a rádiót. Híreket akar hallani, de nem talál állomást. Zeneadón hagyja. A zene szeszélyes, szökellő – más.

– Mi ez, Donald?

– A Beatles.

– Szóval ez a Beatles.

Mérföldeken keresztül nem szólnak egy szót sem. Lennont hallgatják. A dalszöveg Ezra Poundra emlékezteti Sutton. Ritmikusan lapogatja a bevásárlószatyrot az ölében.

Donald kisebb sebességre vált, Willie-hez fordul.

– Van a borítékban lévő névnek bármi köze... tudod, kihez?

Sutton Donaldra néz.

– Kihez?

– Tudod... Schusterhez.

– Nincs. Természetesen nincs. Jézusom, Donald, hogy kérdezhetsz ilyet?

– Nem is tudom. Csak megérzés.

– Nem, Donald. Nincs.

Sutton a mellényzsebébe teszi a kezét. Gondolkodik.

– Hát – mondja –, lehet, hogy mégis van. Áttételesen. Minden út Schusterhez vezet, igaz, Donald?

Donald bólogat. Vezet.

– Jól nézel ki, Willie gyerek.

– Azt mondják, haldoklom.

– Lószart. Baszol te valaha is meghalni.

– Aha... Igen.

– Akkor sem tudnál meghalni, ha akarnál.

– Hm! Fogalmad sincs, milyen igazat beszélsz.

Donald meggyújt két cigarettát, egyet Suttonnak ad.

– Mit szólnál egy italhoz? Ráérsz a felszállás előtt?

– Érdekes ötlet. Egy guriga Jameson, ahogy apám mondta.

Donald lehajt a főútról, és megáll egy ledurrant útszéli lebuja mellett. A bár fölött magyalágak és karácsonyi fényoszor. Sutton nem látott karácsonyi égőket, amióta szeretett csapata, a Dodgers, Brooklynban járt. Nem látott más fényt, mint a börtön szemperzselő, fluo-oreszkáló keresőfényeit, és a csupasz, hatvanwattos égőt a cellájában.

– Nézd, Donald! *Fények!* Onnan tudod, hogy megjárta a poklot, ha egy sor színes égő egy lepusztult bárpult fölött szebbnek tűnik, mint a vidámpark.

Donald a fejét hirtelen a paisley-mintás szűk blúzt és miniszoknyát viselő, pult mögött álló szőke lány felé fordítja.

– Ha már a szépről beszélsz...

Sutton is rámered.

– Amikor kivonultam, még nem hordtak miniszoknyát – mondja halkán, tiszteletteljesen.

– Más világba tértél vissza, Willie.

Donald rendel egy Schlitzet. Sutton Jamesont kér. Az első korty maga a csoda. A második már inkább jobbegyenesre hasonlít. A maradékot egyszerre hajtja fel, tenyérrel a pultra csap, és kér még egyet.

A pult fölötti tévében a híreket mondják.

Ma esti főhírünk. Willie-t, a Színészt, Willie Suttont, Amerika történelmének legaktívabb bankrablóját szabadon engedték az Attica Büntetés-végrehajtási Intézetből. Nelson Rockefeller kormányzó meglepő lépése...

Sutton a pult érdes felületét nézi, és ezt gondolja: Nelson Rockefeller, ifj. John D. Rockefeller fia, id. John D. Rockefeller unokája, közeli barátja a... Még nem, mondja magában.

Belenyúl a mellényzsebébe, megérinti a borítékot.

Most Sutton arca jelenik meg a képernyőn. Egy korábbi arca. Régi rabfénykép. A pult mellett ülők közül senki sem ismeri meg. Ravaszul rámosolyog Donaldra, kacsint.

– Nem ismernek, Donald. Nem is emlékszem, mikor voltam egy teremnyi ember között, akik nem ismertek. Kellemes érzés.

Donald újabb kört rendel. Aztán még egyet.

– Remélem, van pénzed – mondja Sutton. – Nekem csak két csekkem van Rockefeller kormányzótól.

– Valószínűleg kibaszottul fedezetlenek – hadarja Donald.

– Mondd, Donald, akarsz látni egy trükköt?

– Bármikor szívesen.

Sutton végigbiceg a pult mellett. Aztán vissza.

– Táááááámm...

Donald hunyorog.

– Azt hiszem, nem értem.

– Elsétáltam innentől odáig anélkül, hogy egy zsoldos packázott volna velem. Anélkül, hogy egy faszfej belém kötött volna. Három méter! Hosszabb, mint az egész kibaszott cellám, Donald. És senkit nem kellett uramnak szólítanom, sem előtte, sem azóta. Láttál már valaha ilyen csodát?

Donald nevet.

– Ó, Donald! Szabadnak lenni. *Szabadnak*, igazán. Lehetetlen ezt leírni olyasvalakinek, aki nem járta meg a börtönt.

– Mindenkinnek elő kellene írni, hogy üljön egy keveset a sitten – mondja Donald, elfojt egy böfögést. – Akkor tudnák, milyen.

– Idő – Willie a pult fölötti órára néz. – A francba, Donald, menünk kéné!

Donald kanyargósan vezet a jeges mellékutakon. Kétszer is az útpadkára csúsznak. Harmadjára majdnem nekimennek egy hópadnak.

– Nem baj, hogy vezetned kell, Donald?

– Baszd meg, Willie, mér gondolod, hogy baj lenne?

Sutton a műszerfalnak támaszkodik. A messzeségbe bámul, Bufalo fényeire. Visszaemlékezik, hogy motorcsónakok hozták át ide a szeszt Kanadából.

– Ezt az egész vidéket lengyel bandák uralták a húszas években – mondja.

Donald horkant.

– Lengyel bandák... mit csináltak, feltartóztatták az embert, és odaadták a *saját* tárcájukat?

– Ezért kivágták volna a nyelvedet a fejedből. A lengyelek mellett mi írek kisfiúknak tűntünk. És a lengyel rendőrök voltak a legkegyetlenebbek.

– Borzasztó – mondja Donald, csöpögő gúnnnyal.

– Tudtad, hogy Grover Cleveland elnök volt errefelé a hóhér?

– Tényleg?

– Cleveland feladata volt hurkot kötni a rab nyaka köré, és átejtetni az akasztófa padlóján.

– A munka az munka – mondja Donald.

– A buffalói akasztóembernek nevezték. Aztán ezerdolláros bankjegyen végezte az arca.

– Látom, még mindig olvasod az amerikai történelmet, Willie.

Megérkeznek a magánrepülőtérrre. Kockafejű fiatalember fogadja őket, sarkos állában mély gödör. Valószínűleg a riporter. Megrázza Sutton kezét, és bemutatkozik, de Sutton részegebb Donaldnál, és nem jegyzi meg a nevet.

– Örülök, hogy megismerhetlek, kölyök!

A riporter haja barna és sűrű, mélyen ülő, fekete szeme van, mosolya pedig kész Pepsodent-reklám. Sima orcái pírban égnek, lehet, hogy a hidegtől, de még inkább a jó egészségtől. Orra a legirigylésre méltóbb. Vékony és egyenes, mint egy penge.

– Nagyon rövid repülőút – mondja Suttonnak. – Készen áll?

Sutton az alacsonyan függő felhőkre néz, aztán a repülőgépre. Majd a riporterre. Végül Donaldra.

– Mr. Sutton?

– Hát, kölyök. Tudod, én most fogok először repülni.

– Ó! Ó... Teljesen biztonságos. De ha inkább reggel szeretne indulni...

– Nem. Minél hamarabb New Yorkba jutok, annál jobb. Viszlát, Donald!

– Boldog karácsonyt, Willie!

A repülőnek négy ülése van. Kettő elöl, kettő hátul. A riporter becsatolja Sutton az egyik hátsó ülésbe, aztán beül előre, a pilóta mellé. Néhány pehely hó szállingózik, ahogy lassan gördülnek a kifutópályán. Megállnak, a pilóta a rádióba beszél, az pedig számokat és kódokat recseg vissza. Sutton hirtelen visszaemlékszik, milyen volt az első autótújtja. Lopott kocsin. Vagyis lopott pénzből szerzettben. Amit ő csórt el. Alig tizenennyolc évesen. Végighajtani azzal az új autóval az úton olyan volt, mint szárnyalni. Most, ötven évvel később, a *levegőben fog repülni*. Érzi, ahogy fájdalmas nyomás támad

a szíve alatt. Ez nem biztonságos. Mindennap olvashat az újságban újabb repülőgépről, amelyik valamilyen hegycsúcson, mezőn vagy tóban tört darabokra. A nehézségi erő nem móka. A nehézségi erő azon kevés törvények egyike, amelyet sohasem szegett meg. Inkább ülne most Donald kocsiájában, és cikázna a jeges mellékutakon. Talán megfizethetné Donaldot, hogy vigye el őt New Yorkba. Vagy buszra ülhetne. Bassza meg, még gyalog is elmenni! De először le kell szállnia erről a gépről. Markolja a biztonsági övét.

A motor magas, vékony hangon felsír, a gép ló módjára visszahőköl, majd üvöltve száguld végig a kifutópályán. Sutton az űrhajósokra gondol. Lindberghre. A vörös jégeralsós kopaszra, aki ágyúból lövette ki magát Coney Islanden. Becsukja a szemét, imát mormol, és szorongatja a bevásárlószatyrát. Amikor ismét kinyitja szemét, a telihold épp az ablaka előtt van, Jackie Gleason módjára tréfál vele.

Negyven perc múlva már kivehetőek Manhattan fényei. Aztán a kikötőben a zöld és arany fényben úszó Szabadság-szobor. Sutton az ablakhoz nyomja az arcát. Félkarú istennő, aki visszainteget neki, hívogatja, hazaszólítja.

A repülő félredől, és a LaGuardia felé süvít. A földet érés sima. Ahogy lassítanak, és a terminál felé gurulnak, a riporter hátrafordul Suttonhoz.

– Jól van, Mr. Sutton?

– Menjünk még egyet, kölyök!

A riporter mosolyog.

Egymás mellett sétálnak a nedves, ködös aszfalton várakozó autókhoz. Sutton Bogatra és Claude Rainsre gondol. Mondták már neki, hogy úgy néz ki, mint Bogart. A riporter beszél.

– Mr. Sutton? Hallotta? Feltételezem, az ügyvédje mindent elmondott önnek a holnapi napról.

– Igen, kölyök.

A riporter az órájára néz.

– Illetve, azt kellene mondanom, a mai napról. Hajnali egy óra van.

– Tényleg? – így Sutton. – Az idő elvesztette minden jelentését.

Nem mintha bármikor jelentéssel bírt volna.

– Tudja, hogy az ügyvédje exkluzív jogokat ruházott ránk az ön történetét illetően. És tudja, hogy reményeink szerint végiglátogatjuk egykori élete színtereit, a... hm... bűntettei helyszíneit.

– Hol alszunk ma?

– A Plazában.

– Az Atticában ébredni, és a Plazában nyugovóra térni. Kibaszott Amerika.

– Arra kell kérnem, Mr. Sutton, hogy miután elfoglaljuk a szobákat, rendeljen a szobaszerviztől, ami csak jólesik, de ne hagyja el a szállodát!

Sutton a riporterre néz. Ez a kölyök még huszonöt éves sincs, gondolja, de vén külön módjára öltözködik. Prémgalléros ballonkabát, sötétbarna öltöny, kasmírsál, hegyes orrú, barna fűzős cipő. Úgy néz ki, gondolja Sutton, mint egy átkozott bankár.

– A szerkesztőim, Mr. Sutton. Eltökélt szándékuk, hogy kisajátítsuk magunknak önt az első napra. Ez azt jelenti, hogy nem tűrhetjük, bárki idézze vagy lefényképezze önt. Tehát senki sem tudhatja, hol tartózkodik.

– Más szóval, kölyök, fogva tartotok.

A riporter idegesen felnevet.

– Ó dehogy, nem mondanám.

– De az őrizetetekben vagyok?

– Csak egy napra, Mr. Sutton.

KETTŐ

A LAKOSZTÁLYT LASSAN ELÖNTI A NAPPÉNY.

Sutton füles fotelben ül, és nézi, ahogy a másik füles fotel és a nagy dupla ágy felsejlik előtte. Nem aludt. Öt órával ezelőtt jelentkezett be a riporterrel a szállodába, és néhányszor elszundított a fotelben, de ez minden. Cigaretára gyújt, az utolsó a csomagból. Jó, hogy rendelt még két csomagot a szobaszerviztől. Jó, hogy épp volt nekik az ő márkájából. Csak Chesterfieldet bír szívni. Mindig, mindig volt egy karton Chesterfield a cellájában. A szintén rendelt jéghideg pezsgővel öblíti le a füstöt. Szájába teszi a cigarettát, és a napfény felé tartja a borítékot. Továbbra sem nyitja ki. Nem hagyja magát, amíg nem áll készen, amíg nincs itt az idő, bár ez jelentheti azt is, hogy nem éli meg, hogy kinyissa.

A teste mindent produkál, ami az orvos szerint az utolsó stádiumra jellemző. Szorító fájdalom a derekában. Zsibbadó lábujjak és lábszárak. Claudicatio, ahogy az orvos nevezte.

- Eleinte nehezebb esik majd a járás. Aztán vége.
- Minek lesz vége, doktor úr?
- Mindennek. *Vége lesz*, úgy az egésznek.

Vagyis, ma meg fog halni. Néhány óra múlva, esetleg már délelőtt, de bizonyára sötétedés előtt. Ugyanúgy tisztában van vele,

mint ahogy régen tudott dolgokat. Hogy egy ember rendes vagy patkány. Százszor megmenekült a halál torkából, de ma nem. Azzal a búcsúlevéllel meghívta magához a halált. Amit ha egyszer beengednek, már nem megy el többé.

Lassan megfordítja a borítékot, úgy rázogatja, mintha gyufa lenne, amit el akar oltani. Látja benne az egyetlen lapot, tele Donald macskakaparásával. Látja Bess nevét, vagy legalábbis úgy tűnik neki. Nem ez lenne az első alkalom, hogy látni véli Besst, amikor nincs is jelen. Vajon, hallott már a szabadulásáról? Elképzei, ahogy előtte áll. Elbűvöli. Könnyebb elbűvölnie egy plazabeli lakosztályban, mint egy atticabeli cellában.

– Óh, Bess – suttogja. – Nem halhatok meg, amíg nem láttalak, szívem kedvese. Nem tehetem.

Egy halk kopogástól felugrik ijedtében. A fehér borítékot a mellénysebébe csúsztatja, és az ajtóhoz biceg.

A riporter az. Sötétbarna haja nedves, tisztán elválasztva középen, frissen bedörzsölt arca pozsgás fehér. Nyaktól felfelé nápolyi fagyalt színű. Másik bankáröltöny van rajta, és ugyanaz a prémgalléros bal-lonkabát. Egyik kezében nagy, ügyvédnek való irattáska, másikban papírzacskó bagelökkel és kávéval.

– Jó reggelt, Mr. Sutton!

– Boldog karácsonyt, kölyök!

– Telefonált?

– Nem.

– Hangokat véltem hallani.

– Nem.

A riporter mosolyog. Fogai most még inkább fogkrémreklámnak tűnnek.

– Jó – mondja.

Sutton még mindig nem jegyezte meg a riporter nevét, vagy az újság-jáét, és most úgy érzi, túl késő megkérdezni. De nem is érdekli. Félreáll. A riporter az ablak alatti íróasztalhoz megy, és ráteszi a papírzacskót.

– Van tejszín, cukor, nem tudtam, hogyan issza.

Sutton bezárja az ajtót, követi a riportert a lakosztály belsejébe.

– Nem megyünk le az étterembe, kölyök?

– Elnézést, Mr. Sutton, de az étterem túlságosan nyilvános hely. Reggel óta ön nagyon híres ember.

– Egész életemben híres voltam, kölyök.

– De ma, Mr. Sutton, ön a *leghíresebb* ember New Yorkban. Producerek, rendezők, forgatókönyvírók, bérírók, kiadók, mind az én újságomat figyelik. Híre kelt, hogy megkaparintottuk önt. Merv Griffin kétszer telefonált a városi irodánkba. Johnny Carson emberei négy üzenetet hagytak a lakásomon. Nem kockáztathatjuk meg, hogy valaki az étteremben észreveszi. Látom magam előtt, ahogy egy pincér a *Times*nak telefonál: Ötven dollárért megmondom maguknak, hol reggelizik Willie Sutton. A szerkesztőm elevenen megnyúzna.

Most legalább azt tudja Sutton, hogy a riporter nem a *Times*nak dolgozik.

A riporter kinyitja az irattáskáját, és kivesz egy rakás újságot. Sutton elé tart egyet. A címlapon Sutton arca. Felette a holdra szálláskor használt betűmérettel: A TÉLAPÓ KISZABADÍTOTTA WILLIE SUTTONT.

Sutton elveszi az újságot, karnyújtásnyira tartja magától, a szemöldökét ráncolja.

– A Télapó – mondja. – Jézusom, sohasem fogom megérteni, miért ilyen jó a sajtója. Egy dagadt besurranó. A betörés nem törvényellenes, ha vörös bársonyruhát visel az ember?

A riporterre néz megerősítésért. A riporter vállat von.

– Zsidó vagyok, Mr. Sutton.

– Ó!

Sutton hallja a riporter hangjában, hogy arra vár, ajánlja fel a tegeződést. A nyelve hegyén van, de nem képes rá. Szereti a tiszteletet. Jó érzés. Nem emlékszik, mikor hívta a bírókon kívül valaki Mr. Suttonnak. Visszamegy a füles fotelhez. A riporter a papírpoharas kávéjával a másik fotelbe ül, leveszi róla a műanyag fedőt, kortyol egyet. Hirtelen mohón előrehajol.

– Tehát, Mr. Sutton, milyen érzés híresnek lenni?

– Azt hiszem, nem értettél, kölyök. Egész életemben híres voltam.

– Mondjuk inkább, hírhedt.

– Szórszálhasogatás.

– Azt akarom mondani, hogy ön egy *élő legenda*.

– Ugyan, kölyök!

– Egy ikon.

– Á!

– De igen, Mr. Sutton. Emiatt vágynak a szerkesztőim annyira erre a sztorira. A tegnapi címlapéртекеzleten azt mondta az egyik szerkesztő, hogy ön mitikus magasságokba emelkedett.

Sutton tágra nyitja a szemét.

– Jó ég, ti újságírók aztán szeretitek a mítoszokat, mi?

– Tessék?

– Mítoszladás, ebből éltek. A címlap, a sportoldal, a pénzügyi oldal, mind mítosz.

– Nos, nem gondolom, hogy...

– Én is bedőltem ennek. Amikor kölyök voltam. Csak úgy ittam magamba. És nem is csak az újságokat, hanem a képregényeket, Horatio Algert, a Bibliát, az egész amerikai álmod. Ez zavart össze teljesen. A kibaszott mítoszok.

– Azt hiszem, nem ittam elég kávé.

– Igyál inkább pezsgőt.

– Nem, köszönöm. Mr. Sutton, én csak azt akarom mondani, hogy Amerika szereti a bankrablókat.

– Tényleg? Amerika különös módon mutatja ki ezt. A fél életemet bezárva töltöttem.

– Vegye például a híres mondatát. Okkal vált kultúránk részévé.

Sutton eloltja a cigarettáját, és két füstpamacsot lövell ki az orrán. Mivel az orrlyukai különböző méretűek, a pamacsok is azok. Ez mindig bántotta.

– Melyik az a mondat, kölyök?

– Tudja.

Sutton uralkodik az arcvonásain. Szívesen viccel ezzel a gyerekkel.

– Mr. Sutton, biztosan emlékszik. Amikor megkérdezték, miért rabolt bankokat. Azt mondta: *Mert ott volt a pénz.*

– Igaz, igaz. Most már emlékszem. Csak én ezt sohasem mondtam. A riporter arca megnyúlik.

– Az egyik kollégád találta ki, kölyök. Becsületszavamra!

– Ó, ne!

– Ahogy mondtam. Mítoszok. Egész életemben azok vettek körül. Ha éppen nem rosszabbnak festettek le a riporterek, mint amilyen vagyok, akkor jobbnak.

– Húha! Szégyellem magam a hivatásomért.

– Mindannyian lakolunk a kollégáink bűneiért.

– Nos, Mr. Sutton, biztosíthatom, hogy én ma nem adok szavakat a szájába.

Sutton félrebillenti a fejét.

– Hány éves vagy, kölyök?

– Én? Huszonhárom leszek februárban.

– Fiatal.

– Azt hiszem. Viszonylag.

– Ha Willie olyan forró téma, mint mondod, akkor hogy lehet az, hogy a főnökeid ilyen tejfelesszájút küldenek engem kísérgetni?

– Öö...

– Azért kaptad a megbízást, mert zsidó vagy? Senki más nem akart az irodában dolgozni karácsonykor?

A riporter sóhajt.

– Nem akarok hazudni önnek, Mr. Sutton. Valószínűleg ez a helyzet.

Sutton egyszer jó alaposan végigméri tetőtől talpig. Félreismerzte ezt a gyereket. Nem kiscserkész, állapítja meg. Már rover. És minisráns. Vagy bármi is annak a zsidó megfelelője.

A riporter az órájára néz.

– Ha már a megbízást említi, Mr. Sutton. Esetleg, indulnunk kellene.

Sutton feláll, ellenőrzi a mellényzsebét. Kiveszi a fehér borítékot, majd visszateszi. Aztán New York turistatérképét veszi elő. A szobaszervizzel hozatta, a Chesterfielddel és a pezsgővel együtt. Piros számokat, vonalakat és nyilakat rajzolt rá. Odaadja a riporternek.

– Mi ez, Mr. Sutton?

– Azt mondtad, szeretnéd látni az életem állomásait. Tessék! Minident a térképre rajzoltam.

– Ilyen sok?

– Igen. Meg is számoztam. Időrendben.

– Szóval, ez az összes bűnténye helyszíne?

– És a többi kulcseseményé. Életem minden keresztútjáé.

A riporter számtól számig vezeti az ujját.

– Keresztutak – mondja. – Értem.

– Probléma?

– Nem, nem. Csak... Úgy néz ki, mintha ide-oda bolyonganánk.
Nincs rövidebb út?

– Időrendben kell végigjárunk. Különben nem lesz érthető a történet.

– Kinek?

– Neked. Nekem. Bárkinek. Nem mesélhetek neked Bessről, amíg nem meséltem Eddie-ről. Nem mesélhetek Mrs. Adamsről, amíg nem meséltem Bessről.

– Kiről?

– Érted már, mit akarok mondani?

– Jó. Nem. De, Mr. Sutton, nem tudom, lesz-e időnk minderre.

– Minden vagy semmi.

A riporter nevet, de zokogásnak hallatszik.

– A helyzet az, Mr. Sutton, hogy az ügyvédje üzletet kötött az újsággal.

– Az az ő üzlete volt. Ez Willie üzlete.

A riporter belekortyol a kávéba. Sutton figyel, ahogy összehúzza magát a prémgalléros ballonkabátjában, a következő lépésen gondolkodva. Nagy ceruzabetűkkel díszlik két szó a rózsásfehér arcon: félelem és szorongás.

– Vedd könnyebben a dolgot, kölyök! Nem kell minden állomásnál kiszállnunk a kocsiból, és piknikeznünk. Néhány mellett elég csak elhajtanunk. Hogy Willie megskubizhassa a terepet. Felmérje a helyzetet.

– De a szerkesztőim, Mr. Sutton! A szerkesztőim alkotják a szabályokat, és...

Sutton dörmög.

– Nekem aztán nem! Nézd, kölyök, ez nem képezi megbeszélés tárgyát. Ha a téképem nem felel meg neked, semmi gáz, elválnak

útjaink. Nagy örömmel maradnék ebben a szép szobában, olvasnék könyvet, és rendelnék klubszendvicset.

– Délben van a kijelentkezés.

– Háromszor jelentkeztem ki idő előtt menekülésbiztos börtönből. Azt hiszem, tudom, hogyan kell később kijelentkezni egy flancos hotelből.

– De...

– Lehet, hogy telefonálgatok is egy kicsit. A *Times* is érdeklődne?

A riporter még egyet kortyol a kávéból, és úgy elsápad, mintha tömény whisky lenne.

– Mr. Sutton, pusztán arról van szó, hogy a *térképe* több *sztorit* mutat, mint amit fel tudunk dolgozni.

– Miért nem hallgatod meg a *sztorikat*, mielőtt ezt mondd?

– Meg aztán, talán mehetnének először csak bizonyos helyekre. Például Arnold Schuster meggyilkolásának helyszínére.

– Persze, és miután odaviszel, már nem is kellek, és nem visztek el a többihez. Tudom, hogy működtök ti, firkászok.

– Mr. Sutton, én nem tennék ilyet, bízhat bennem.

– Bizalom? Ne nevetess, kölyök! Fáj a lábam, ha nevetek. Schuster a végén következik. Kész. Benne vagy, vagy nem?

– De Mr. Sutton...

– Mehet vagy *sem*, kölyök?

Sutton hangja hirtelen egy oktávval mélyebb. Recés élű. A változás megdöbbeneti a riportert, aki az állán lévő gödörre teszi a mutatóujját, és többször megnyomja, mintha vészgomb lenne.

Sutton határozott lépést tesz felé. Összpontosít, hogy abszolút kényelmes pozíciót vegyen fel, de közben úgy is tűnjön, totálisan ellenőrzése alatt tartja a helyzetet. A bankfőkezetőkkel tette így. Különösen azokkal, akik váltig állították, hogy nem emlékeznek a széf kódjára.

– Kiskutyushoz képest okosnak tűnsz, kölyök, úgyhogy ne etes-
sük itt egymást! Öntsünk tiszta vizet a pohárba! Mindketten tudjuk,
hogy neked csak a sztori kell. Persze, fontos sztori a számodra, a kar-
riered, az újságod, bármi számára, ám mégis csak egy sztori, semmi
más. Jövő héten már a következő sztorin dolgozol, jövő hónapban
pedig nem is fogsz emlékezni Willie-re. Én viszont a *saját* sztori-
mat akarom, az egyetlen, ami számít nekem. Gondolj csak bele!
Szabad vagyok. *Szabad*, tizenhét év óta először. Természetes, hogy
vissza akarok menni, felidézni a lépéseimet, látni, hol csúszott félre
az egész. És a magam módján kell ezt tennem, lévén, ez az egyetlen
mód, amit ismerek. Még hozzá most azonnal lépnem kell, kölyök,
mert nem tudom, mennyi időm van hátra. A lábam szarabbul nem is
lehetne, és igencsak azt sejteti, hogy nem sok van már hátra. Lehetsz
a sofőröm, vagy nem. A te döntésed. De döntened kell! Most!

– Nem leszek a sofőrje.

– Oké. Semmi sértődés.

– Találkozunk egy lövésszel. Majd ő vezet.

– Egy kivel?

– Fotóssal. Bocsnat, fényképésszel. Igazság szerint, lehet hogy
már lent van.

– Vagyis, benne vagy?

– Nem hagy más választást, Mr. Sutton.

– Mondd ki!

– Mit mondjak ki?

– Hogy benne vagy!

– Miért?

– A régi időkben, mielőtt melóra indultam egy pofával, mindig
hallanom kellett, hogy benne van. Hogy később ne legyen félre-
értés.

A riporter nagyot kortyol a kávéból.

– Mr. Sutton, ez most tényleg...

– Mondd ki!

– Benne vagyok, benne vagyok!

SUTTON A LIFTBE LÉP, MAGÁBAN SZITKOZÓDIK. MIÉRT MARADT fenn egész éjjel? Miért itta meg azt a rengeteg whiskey-t Donalddal? És azt a sok pezsgőt ma reggel? És mi a fene nem stimmel ezzel a lifttel? Már így is épp elég bizonytalanul áll a lábán, de ez a hirtelen szabadesés a hallba, mint valami földre zuhanó űrkapszula, elszedíti. A régi időkben a liftek áttekinthető, kényelmes sebességgel mozogtak. Mint az emberek.

A lift egy csendülés és lökés kíséretében megáll. Az ajtajai zörögve kinyílnak. A riporter nem veszi észre Sutton elkínzott arckifejezését, és jobbra-balra néz, nehogy más riporterek ólálkodjanak a hall pálmái mögött. Megfogja Sutton könyökét, elvezeti a recepció és a portás mellett, keresztül a forgóajtón. Ott, pont a Plaza előtt áll egy 1968-as, égett vörösbarna színű Dodge Polara, kipufogócsövéből csapvíz módjára ömlik a füst.

– Ez a kocsid, kölyök?

– Nem, ez az újság egyik adó-vevő kocsija.

– Zsarukocsinak néz ki.

– Valójában átalakított rendőrautó.

A riporter kinyitja az utasülés ajtaját. Benéznek Suttonnal. A kormány mögött természetes férfi ül. Nagyjából a riporterrel azonos korú, huszonéves, de rojtos szarvasbőr dzsekije miatt cowboyosdit és indiánosdit játszó ötévesnek néz ki. Pontosabban, vállig érő hajával és Fu Manchura emlékeztető bajuszával inkább cowboyosdit

és indiánosdit játszó ötévest alakító felnőttnek tűnik. A szarvasbőrdzseki alatt sípulóvert, nyakában kék-fehér-piros kötött sálát hord. Mindezzel tönkreteszi a vadnyugati benyomást, amire tulajdonképpen törekedett. Mosolyog. Rossz a foga. Kedves mosoly, rossz fogak. Pontosan az ellentéte a riporter fogainak. És éppoly nagyok, mint amilyen rosszak. A szeme is nagy, lángvörös, mint a cseresznyeízű Life Savers cukorka. Sutton most öltni tudna egy Life Saversért.

– Mr. Sutton – mondja a riporter. – Bemutatom önnek a legjobb fényképészt a lapunknál. A legjobbat.

A riporter mondja ugyan a fényképész nevét, de Sutton nem jegyzi meg.

– Boldog karácsonyt! – mondja, és a kocsiba benyúlva kezét ráz a fotóssal.

– Neked is, testvér!

Sutton bemászik a hátsó ülésre, ami tele van mindenféle limlommal. Textilerszény. Bőr kameratok. Rózsaszín pékárudoboz. Egy halom újság és magazin, köztük a múlt heti *Life*. Manson viczorog róla rá. Sutton lefelé fordítja Mansont.

– Lehet, hogy elől jobban érezné magát – mondja a riporter.

– Á – mondja Sutton. – Mindig a hátsó ülésen utazom.

A riporter mosolyog.

– Oké, Mr. Sutton. Szívesen ülök az anyósülésen.

Sutton megrázza a fejét. *Anyósülés* – a civilek olyan vidáman használják ezt a szót. Hányszor ült mellette az anyósülésen valaki fegyverrel! Semmi vidám nem volt abban.

A fényképész a visszapillantó tükörben Suttonra sandít.

– Hé, Willie haver, el kell mondjam, király végre találkozni veled. Willie, a Színész, te szent szar, ez olyan, mint Dillingerrel találkozni!

– Hát, én nem tudom – mondja Sutton. – Dillinger ölt, tehát...

- Vagy Jesse Jamesszel.
- Ő is.
- Vagy Al Caponével.
- Mintha egyfajta minta rajzolódna ki – motyogja Sutton.
- Magam *kértem* ezt a munkát – mondja a fényképész.
- Tényleg, kölyök?
- Akár karácsony van, akár nem. Megmondtam az öreglánynak, bébi, ez *Willie, a Színész*. Ez az ember évtizedekig harcolt ellene.
- Fogalmam sincs, kire célzol!
- A törvényre, testvér.
- Ja.
- Antihős voltál, még mielőtt kitalálták volna magát a szót.
- Antihős?
- Az hát. Ez most az antihősök kora. Nem kell mondanom neked, Willie, nehéz idők járnak, az embereknek elégük van. Az árak egyre emelkednek, az adók az egekbe szöknek, milliók éhesek és dühösek. Igazságtalanság. Egyenlőtlenség. A szegénység elleni háború kész vicc, a vietnami háború illegális, Johnson elnök Nagy Társadalma egy szomorújáték.
- Mindig ugyanaz a dal – mondja Sutton.
- Igen is, meg nem is – mondja a fényképész. – Ugyanaz a szar, de az emberek már nem fogadják el. Az utcán vannak, testvér. Chicagóban, New Yorkban, Detroitban. Nagyon-nagyon hosszú ideje nem láttunk ilyen mértékű elégedetlenséget. Így hát az emberek boldognak mindenkiért, aki a hatalom ellen küzd, és nyer. Az pedig te vagy, Willie. Láttad a mai címlapokat, testvér?
- Sehova sem vezet – suttogja a riporter. – Én már megpróbáltam. A fényképész nem hagyja magát.
- Valamelyik este elmeséltem rólad mindent az öreglánynak...

– *Mindent* tudsz Willie-ről?

– Persze. És tudod, mit mondott? Azt mondta: „Ez a pofa olyan, mint egy igazi Robin Hood.”

– Robin Hood *igazi* volt, de mindegy. Kedves, ha így gondolja.

– Ó, szerencsés fickó vagyok, Willie. Az öreglány tanárnő odafent Bronxban. Masszázszt tanul. Megváltoztatta az életemet. Tényleg másik tudatállapotba juttatott. Tudod, hogy az igazi nő képes erre.

– Tudatállapotba?

– Igen. Mindent tud a test kulcspontjairól. Teljesen felnyitott engem. Művészként. Érzelmileg. Szexuálisan.

A fényképész kuncogni kezd. Sutton mereven bámulja a Life Savers-szerű szemeket a visszapillantó tükörben – a fényképész be van löve. A riporter is őt nézi, láthatóan ugyanerre gondol.

– Kulcspontok – ismétli Sutton.

– Igen. Ugyanazokat a technikákat tanulmányozza, amiket Kennedyn alkalmaztak. Rossz a hátam, ez a munkámmal jár, és ő minden este kioldja a csomóimat. A keze, az maga a varázslat. Teljesen a megszállottja vagyok, ha nem vettétek volna észre. A keze. A haja. Az arca. A fenéke. Istenem, a fenéke! Bár ezt nem kellene mondanom. Feminista. Arra tanít, hogy ne tárgyként kezeljem a nőket.

– Tanítani kellett arra, hogyan tárgyalj a nőekkel?

– Hogy ne tárgyként kezeljem őket.

– Vagy úgy.

A riporter megköszörüli a torkát. Hangosan.

– Jól van – mondja, miközben becsapja az ajtaját, és kiteríti Sutton térképét a Polara műszerfalán. – Mr. Sutton volt olyan kedves, és rajzolt nekünk egy térképet azokról a helyekről, amiket meg akar nekünk mutatni ma. Ragaszkodik ahhoz, hogy mindegyiket végiglátogassuk. Időrendben.

A fényképész a piros számokat nézegeti.

– Tizenhárom, tizen... *tényleg?*

– Tényleg.

A fényképész halkabbra fogja a hangját.

– És mikor jutunk el, tudod... Schusterhez?

– Utolsónak.

A fényképész még halkabban beszél tovább.

– Mi a...?

– Ahogy ő akarja – suttogja a riporter –, vagy sehogy.

Sutton lehajtja a fejét, próbál nem mosolyogni.

A fényképész úgy nyújtja fel a kezét, mintha a riporter épp kirabolná.

– Hé, ember, ez aztán! Willie, a Színész, Willie, a Főnök, ugye? Willie, a Színész senkitől se fogad el parancsokat.

A riporter leemeli az adóvevő mikrofonját.

– Iroda? Iroda!

A rádió rikácsol.

– Most – háttérzaj – indultok a – kitartó háttérzaj – Plazától?

– Vettem.

A fényképész menetbe kapcsol, a koci megugrik. Az Ötödik sugárút felé haladva lassan elgördülnek két volt banképület mellett, amikre Sutton 1931-ben csapott le.

Alig van forgalom. Karácsony reggele van, hét óra, a hőmérséklet mínusz 11 fok, vagyis kevesen vannak kint. Ráfordulnak az Ötvenhetedik utcára. Sutton három fiatalembert lát, egymás mellett sétálnak, élénken vitatkoznak valamin. Kettőn farmerdzseki van, a harmadikon bőrfelöltő. Mindegyiknek hosszú, ápolatlan a sörénye.

– Pontosan mikor történt – kérdezi Sutton –, hogy mindenki összegyűlt, és megállapodott, többé nem vágatják a hajukat?

A riporter és a fényképész egymásra néznek, nevetnek.

Sutton lát egy öregembert, aki a szemetesben kotorász. Egy másik öregember seprűkkel teli bevásárlókocsit tol. Lát egy nőt is, eléggé fiatal, heves vita közepette, egy kirakatbábuval.

A riporter a hátsó ülésre sandít.

– A hajléktalanság komoly probléma volt, mielőtt börtönbe vonult, Mr. Sutton?

– Nem, mert nem hajléktalanoknak neveztük őket. Koldusoknak. Aztán csavargóknak. Én aztán tudom. A te korodban én is egy voltam közülük.

– Hé, Willie – mondja a fényképész –, ha éhes vagy, ember, vettem fánkot. Abban a dobozban vannak az üléseden.

Sutton kinyitja a rózsaszín dobozt. Kész válogatás. Mázas, cukros, zselés, fonatos.

– Köszönöm, fiam!

– Csak vegyél! Vettem eleget mindenkinek.

– Talán majd később.

– A fánk a gyengém.

– Imádtad volna Caponét.

– Miért is?

– Al fánkot osztogatott a szegényeknek a világválság idején. Ő volt az első gengszter, aki gondolt a píarra.

– Tényleg?

– Legalábbis ezt sulykolták ellene, mármint, hogy csak szemfényvesztés az egész. Találkoztam vele egyszer egy éjszakai klubban, megkérdeztem. Azt mondta, szarik a píarra. Csak ki nem állhatta éhesnek látni az embereket.

Sutton lábába fájdalom nyilall. Fellövell az oldalán, a szemgolyói mögött áll csak meg. Hátrahajtja a fejét. A végén még meg kell

kérnie ezeket a fickókat, hogy álljanak meg egy gyógyszertárnál. Vagy kórháznál.

– Tehát – mondja a fényképész –, Willie, testvérem, milyen érzés szabadnak lenni?

Sutton felemeli a fejét.

– Mint egy álom – mondja.

– *Elhiszem!*

A fényképész várja, hátha Sutton bővebben is kifejti. De nem teszi.

– És, hogy töltötted az első szabad éjszakádat?

Sutton sóhajt.

– Hát, tudod, *gondolkodással*.

A fényképész hahotázik. A riporterre néz. Semmi reakció. Aztán visszapillant Sutton tükörképére.

– *Gondolkodással?*

– Úgy van.

– A börtönben nem volt elég időd *gondolkodni?*

– A dutyiban, kölyök, a gondolkodás az egyetlen dolog, amit nem engedhetsz meg magadnak.

A fényképész cigarettára gyújt. Sutton észreveszi, hogy Newport Menthol. Elkönyveli.

– Willie – mondja a fényképész –, ha én lennék börtönben tizenhét évig, és kiengednének, a gondolkodás lenne az utolsó, amit tenék.

– Nem esik nehezemre elhinni.

A riporter felnevet, majd úgy tesz, mintha köhögne.

A fényképész Suttonra sandít a visszapillantó tükörben, két ujjal végigsimítja Fu Manchu-bajszát.

Sutton látja az alagút felé mutató táblákat. Néhány perc múlva Brooklynban lesznek. Úristen, újra Brooklynban! A szíve gyorsabban

ver. Elhaladnak egy mozi mellett. Mindannyian a homlokzatra néznek. *MONDJÁTOK MEG NEKIK, HOGY ITT VAN WILLIE FIÚ!* A riporter és a fényképész a fejét csóválja.

– Micsoda véletlen – jegyzi meg a fényképész.

– Annyi filmet mutatnak be ezen a héten – szólal meg a riporter.

– Ezt bele kell dolgoznom a cikkembe.

Sutton addig nézi a mozi homlokzatát, amíg el nem tűnik a szeme elől.

– Ki játssza Willie-t? – kérdezi.

– Robert Blake – válaszol a fényképész. – Láttam az előzetest. Westernfilm. Egy srácról szól, aki önvédelemből megöli a barátnője apját, aztán megszökik. Hatalmas embervadászat következik, a legnagyobb a vadnyugat történetében. Igaz történeten alapul. Állítólag.

Elhaladnak a Broadway és a Battery Place sarkán.

– A Hősök Kanyonja – kiált hátra a riporter a válla felett. – Úgy tűnik, itt idén minden második héten konfettis parádé zajlik. A Jets, természetesen. A Mets. Az úrhajósok.

– Milyen sokatmondó – mondja Sutton. – Ha valaki hős, elhalmozzák a tőzsde darabkáival.

A fényképész nevet.

– A szívemből szólsz, Willie.

Sutton konfettimaradékot lát a csatornában. Meg egy koldust, magzatpozícióban.

– Koldusok konfettiben fekvé – morfondírozik. – Ezt bélyegre kéne tenniük.

– Mindegyik parádén dolgoztam – mondja a fényképész. – Jó képek sikerültek Neil Armstrongról. Fasza gyerek. Az ember azt hinné, ha valaki megjárta a Holdat, felvágós lesz. Pedig nem. Olyan... tudod.

– Földön járó fajta – bólint Sutton.

– Az.

Sutton kivár. Egy, kettő. A fényképész a kormányra csap.

– Csak most értettem meg. Ez jó!

– Mindenki Armstrongot és Aldrint dicséri – magyarázza Sutton.

– De az igazi hős azon a holdbéli küldetésen a harmadik volt, Mike Collins, az ír fiú a hátsó ülésen.

– Igazság szerint, Collins Rómában született – javítja ki a riporter. A fényképész értetlenül bámul Suttonra.

– Collins? A lábát sem tette a Holdra.

– Pontosan. Collins egy szál maga volt az űrkapszulában. Amíg a társai odalent gyűjtögették a köveket, ő a kormányon ült. Huszonhatszor megkerülte a Holdat, egyedül. El tudjátok képzelni? Mindenféle rádiókapcsolat nélkül. Nem tudott a társaival beszélni. A NASA-val. El volt vágva minden élő lélektől a világegyetemben. Ha pánikba esik, ha elbassza, ha a rossz gombot nyomja meg, Armstrong és Aldrin a Holdon marad. Vagy ha ők rontottak volna el valamit, ha a holdjárójuk elromlik, ha nem tudják újra elindítani a járgányt, ha nem sikerül kilőniük magukat, és a hetven kilométerrel a Hold felett keringő Collinshoz csatlakozniuk, akkor teljesen *egyedül* indult volna vissza a Földre! Hagynia kellett volna meghalni a társait. Akiknek lassan elfogy a levegőjük. Miközben a Földet figyeli a messzeségben. Annyira valószínű lehetőség volt, hogy Collinsnak *egyedül* kell visszatérnie a Földre, hogy Nixon nemzethez szóló beszédet írt erre az esetre. Collins, na, ő aztán a hidegvérű kormányos! Az a fajta fiú, akit az ember szívesen tudna a folyamatosan túráztatott Ford kormánya mögött, miközben ő maga éppen a bankban tartózkodik.

A riporter kutatóan néz a hátsó ülésre.

– Úgy tűnik, sokat gondolkodott ezen, Mr. Sutton.

– A dutyiban mindent elolvastam a holdra szállásról, ami csak a kezem ügyébe került. A zsoldosok még azt is megengedték, hogy nézzük a tévében – a nap kellős közepén. Ritka megtiszteltetés. Felállítottak egy tévékészüléket a D udvarban. Ekkor esett meg először, hogy a fehér fiúk nem mentek öltre a feketékkel a tévé miatt. Mindenki a holdra szállást akarta nézni. Úgy gondolom, hogy ti, akik kint voltatok, nagyjából magától értetődőnek tartottátok a dolgot. De mi a sitten nem tudtunk betelni vele.

– Miért?

– Mert a holdra szállás az emberiség legvégső menekülése. És mert az űrhajósok a földi nehézségi erő egyhatodának vannak kitéve. A sitten úgy érzed, a nehézségi erő hatszorosan nehezedik rád.

Az autó ablaküvegei bepárásodnak. Sutton megtörli a tőle jobbra eső üveget, és az égre néz. A holdról visszatérő űrhajósokra gondol. Négyszázezer kilométeres út. Attica legalább ilyen messze van. Rágyújt egy Chesterfieldre. Pofa kell hozzá, gondolja, hogy az ember űrhajósokkal azonosuljon. Ám nem tehet róla. Lehet, hogy a felállítás teszi az űrkapszulában: ketten elöl, egy hátul, mint minden kocsiban, amiben valaha menekült. Ezenkívül, bár sohasem mondaná ki, még ha hüvelykujjainál fogva akasztanák fel, akkor sem, de hősnek látja magát. Ha nem az, miért kocsikáztatják most ezek a fiúk keresztül a Hősök Kanyonján?

– Az Antihősök Kanyonja.

– Az mi, Mr. Sutton?

– Semmi. Tudjátok ti, fiúk, hogy amikor Collins visszatért, levelet kapott az egyetlen embertől, aki értette, milyen végtelenül magányos lehetett? Charles Lindberghtől.

– Tényleg?

Behajtanak az alagútba, lassan haladnak a folyó alatt. A Polara utastere sötétségbe borul, kivéve az műszerfalat és Sutton égő cigarettáját. Sutton becsukja a szemét. A folyó. Tele emlékekkel. És bizonyítékokkal. Fegyverek, kések, áruhák, lopott autók rendszámtáblái. Mindig gyufásdoboz méretű darabkákra kalapálta szét a rendszámtáblákat, mielőtt bedobta őket a vízbe. És a régi társak – ez a folyó volt az utolsó, amit láttak. Vagy éreztek.

– Megérkeztünk – mondja a riporter.

Sutton kinyitja a szemét. Elszundított volna? Bizonyára – a cigarettája elaludt. Kinéz a párás ablakon. Élettelen környék. Idegen, holdbéli. Ez nem lehet az a hely. Ránéz egy utcanévtáblára. Gold Street. Mégis az a hely.

– Követett itt el bűnt, Mr. Sutton?

– Mondhatni. Itt születtem.

Nem is született, hanem ahogy nagyapja mondogatta: megmenekült. A megfelelő időpontnál két hónappal korábban, köldökzsinórral a nyaka körül, tulajdonképpen meg kellett volna halnia. Ám ifj. William Francis Sutton valahogyan mégis kibújt 1901. június 30-án. Most, a Polarából bújik elő, s óvatosan lép a járdára. A Színesz landolt, mondja magában.

Végigmegy az utcán, húzza a rossz lábát. A riporter kiugrik a Polarából, kitárja a jegyzetfüzetét és követi.

– Mr. Sutton, a családja, ööö, még mindig...

– Á! Mindenki porrá lett. Várj, nem is, van egy nővérem Floridában.

Sutton szétnéz. Teljesen körbefordul. Minden más. Még a fény is más. Ki gondolta volna, hogy egy annyira alapvető, annyira elemi valami, mint a fény, ennyire megváltozhat? A hatvan évvel ezelőtti Brooklyn, a magas járdáival, a mindenütt látható ruhaszárító

köteleivel sűrű és változatos árnyak világának tűnt – a fény ellenben mindig vakító volt.

Már nem.

Legalább a levegő szaga ismerős. Mint egy folyóvízbe áztatott edénytörlő ruha. Az energia is hasonló. Lehet, ezért hall Sutton hangokat. Annyi hang volt akkoriban, mind egyszerre beszélt. Mindig mindenki szólongatta, kiabált vele, üvöltözött a tűzlétráról vagy teraszról – és mind dühösnek hallatszottak. Beszélgetés nem létezett. Az élet egyetlen hosszú veszekedés volt, amiben senki soha nem győzedelmeskedett.

A riporter és a fényképész Suttonnal szemben áll, aggódó arcki-fejezéssel. Látja, hogy beszélnek hozzá, de nem hallja őket. Túlharsoják őket a hangok. Régi hangok, erős hangok, halott hangok. Most a trolibuszokat hallja. Az éjjel-nappal nem szűnő zötyögésük tette *Brooklynná* Brooklynt. Menjünk a zötyögőn Coney Islandre, mondta mindig Eddie. Persze Eddie rég elment, zötyögés pedig nincs, akkor hát, mit hall Sutton? Szája elé tartja a kezét. Mi történik? A pezsgő tenné? A lába lenne az? Rög zötyög az agya felé? Azért hallja most a testvéreit, ahogy gúnyolják, az anyját, ahogy hívja a fenti ablakból?

– Mr. Sutton, jól van?

Sutton becsukja a szemét, arcát az ég felé fordítja.

– Mr. Sutton?

– *Jövők, anyám.*

– Mr. Sutton?